

Ga je ook Sesamstraat kijken?

Kleuters stellen vragen aan elkaar

Mondelinge interactie is de kern van ons onderwijs. Steeds meer leerkrachten beseffen dit en scheppen daar de situaties voor. Vaak is daarbij meer aandacht voor praten dan voor luisteren. Dikwijls lijkt het al genoeg als kinderen aan de beurt komen en dat de anderen dan stil zijn. Maar als kinderen stil zijn, luisteren ze dan ook echt? Actief luisteren vanuit belangstelling gaat niet vanzelf. Het vraagt van de leerkracht, naast zelf goed luisteren, concrete en stimulerende ingrepen. Dit artikel laat zien hoe je kleuters al kunt stimuleren elkaar vragen te stellen als ze iets niet begrijpen en hoe ze daardoor veel beter naar elkaar gaan luisteren.

Basisschool De Avonturijn in de Amsterdamse buurt De Pijp, is een school met kinderen met veel culturele achtergronden. Ook de verschillen in opleidingsachtergrond en sociale omstandigheden zijn groot. De school werkt met het concept van Ontwikkelingsgericht onderwijs. De essentie van het taalonderwijs op De Avonturijn is taalvorming: de ervaringen en gedachten van de kinderen zijn de basis van het taalonderwijs. Hun motivatie om die met anderen te delen, zowel mondeling als schriftelijk, is de motor van hun ontwikkeling. Als consulent taalvorming coach ik de leerkrachten in de klas om hun kennis over taalvorming bij te houden en te verdiepen. Dat gebeurt aan de hand van werkpunten

die de leerkrachten formuleren. Juf Jeannette, leerkracht van groep 1/2 stimuleert al een tijd de kinderen om vragen aan elkaar te stellen in een gesprek, maar daar zit naar haar gevoel geen ontwikkeling meer in. Haar werkpunt in het afgelopen schooljaar was daarom: hoe kan ik de kinderen meer concreet begeleiden bij het vragen stellen aan elkaar?

Vragen, vragen en doorvragen

Maandagmorgen, Jeannette zit met haar vijftien kinderen in de kring. De groep bestaat op dit moment uit alleen de jongste kleuters. Jeannette zegt dat Imane haar net verteld heeft dat ze Sesamstraat heeft gezien op de televisie en vraagt wie er

ook wel eens Sesamstraat heeft gezien. Niemand. Dana heeft er wel een cd van, maar ze kan alleen vertellen dat ze die heeft. Omdat Sesamstraat geen onderwerp blijkt te zijn waar alle kinderen over kunnen vertellen, verbreedt Jeannette het naar: televisies.

Ze begint met de vraag: waar staat bij jou thuis de televisie? De meeste kinderen geven een wat algemeen antwoord: thuis. Jeannette vraagt concreet door tot ze voor zich ziet waar de televisie staat. Waar precies thuis? In welke kamer? Waar in de kamer? Staat hij op de grond of op een kast of op een tafeltje?

Tussendoor betreft ze de kinderen erbij door te zeggen: hoor je dat, de televisie van ... staat in een kast in de woonkamer. Waar staat bij jou de televisie eigenlijk? Na een paar kinderen nodigt ze de kinderen uit Ahmed vragen te stellen. Ze zegt: 'Nu weten we allemaal dat de televisie van Ahmed in de kamer staat, maar weten we nu ook waar die precies in de kamer staat?' Romario steekt zijn vinger op en zegt: Ahmed, waar staat je televisie in de kamer? Ahmed zegt dat hij gewoon in de kamer staat. Jeannette helpt een handje: staat hij ergens op? Als Ahmed niet reageert, maakt ze haar vraag nog concreter: staat hij op een kast of op een tafeltje?

Ahmed's televisie staat op een kast. Soumaya steekt haar vinger op en stelt een vraag aan Sefanya: 'Staat jouw televisie op een kast?' Sefanya knikt. Nora is daarmee tevreden. En de juf geeft haar een complimentje voor de goede vraag. Nu gaan andere kinderen die vraag ook stellen. Als een kind nee schudt als antwoord, is er weer even wat hulp van de juf nodig. Stond hij dan in de kast? Of op een tafeltje? Soms antwoordt een kind meteen uitgebreid: mijn televisie staat naast mijn bed op een kastje.

Bij elke uitnodiging van de juf om een vraag te stellen steekt Dana enthousiast haar vinger op en vraagt ze: ga je ook Sesamstraat kijken? Die vraag intrigeert haar op de een of andere manier. Dat ze telkens een ontkennend antwoord krijgt, deert haar niet. Ze heeft vooral plezier in het stellen van een vraag. Regelmatig staat ze op van haar stoeltje en gaat ze pal voor het kind staan aan wie ze haar vraag stelt.

Zo leren kinderen op de Avonturijn vanaf het allereerste begin met elkaar in gesprek te gaan. Ze leren dat je een vraag kunt stellen, hoe je een vraag kunt stellen en wat voor vraag. De jongste kleuters beschouwen het stellen van vragen in het begin als een doel op zich. Ze zien het als een leuk spel. Hun vragen komen nog niet voort

uit belangstelling voor het verhaal van een ander. Maar dat ontwikkelen ze snel als je systematisch in elke gespreksituatie het vragenstellen stimuleert en praktisch ondersteunt, is de ervaring van Jeannette.

Het goede voorbeeld geven

Wat moet je als leerkracht doen om die interactie tussen kinderen te bevorderen? Om te beginnen zie ik Jeannette het goede voorbeeld geven. Ze luistert, naar het kind toe gewend. Ze probeert hardop denkend voor zich te zien wat het kind vertelt en stelt een vraag als dat niet lukt. Daardoor raken de kinderen meer betrokken, je ziet ze meegaan in wat de juf voor zich probeert te zien. Jeannette herhaalt regelmatig wat een kind vertelt en vraagt dan of het klopt; of ze het zo goed begrepen heeft. Daarnaast ondersteunt ze de kinderen concreet bij het stellen van een vraag. Ze geeft

een voorzetje door vast te stellen wat we al weten – de televisie van Ahmed staat in de woonkamer – en meteen daarna een vraag op te roepen: 'Maar weten we ook waar in die kamer? Een kind herkent daar de vraag in die ze kan stellen: 'Waar in de kamer?' Andere kinderen nemen die vraag over.

Positieve interactie

Jeannette richt zich af en toe rechtstreeks tot een kind. Bijvoorbeeld met de vraag: 'Wil jij ook graag weten waar Sara altijd zit als ze naar de televisie kijkt? Ja? Vraag maar.' En als de vraagvorm nog te moeilijk is helpt ze door de vraag voor te zeggen. 'Sara, waar zit jij als je televisie kijkt?' En als het kind de vraag op die manier herhaalt en antwoord krijgt, dan heeft het ervaren wat het stellen van een vraag is en wat het effect ervan: een antwoord krijgen. Die ervaring is de basis voor de verdere ontwikkeling van betrokken luisteren met de bedoeling te begrijpen.

Bij het werken aan communicatieve vaardigheden is het belangrijk dat kinderen merken dat ze luisteren naar elkaar. Bij Jeannette hebben de kinderen geleerd dat je eerst de naam noemt van het kind aan wie je wat wilt vragen, dat je dat kind aankijkt en dat je dan pas je vraag stelt. Andersom kijken de kinderen als ze een vraag krijgen de vragensteller aan. Het is opmerkelijk hoe hierdoor meer interactie en vooral ook positievere interactie tussen de kinderen ontstaat. www.taalvorming.nl

Informatie via: info@taalvorming.nl

Wat bereik je als kinderen leren elkaar vragen te stellen?

- **Er is sprake van taalontwikkeling omdat de kinderen echt proberen te begrijpen wat een ander bedoelt. Ze luisteren met belangstelling en zijn nieuwsgierig naar het verhaal van een ander. Daar komt echte communicatie uit voort.**
- **De kinderen nemen actief deel aan het gesprek. Een vraag stellen is een concrete manier van initiatief nemen.**
- **De kinderen hebben plezier in het voeren van een gesprek.**
- **Kinderen ervaren wat het effect is van hun woorden en leren vertellen met de bedoeling begrepen te worden.**
- **Vragen stellen aan elkaar heeft een positieve invloed op de sfeer in de groep. Met een vraag toon je meer belangstelling voor een ander dan met een opmerking, hoe goed die opmerking ook bedoeld is.**